

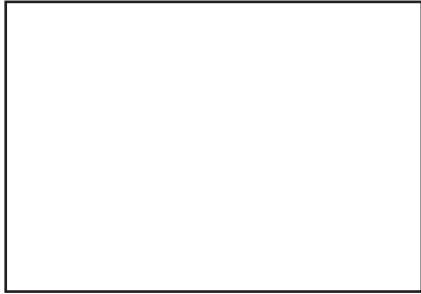

چاند

محمود شریفی

مجموعه گُل

چهل حدیث ادب

تهیه و تدوین: اداره امور فرهنگی آستان قدس رضوی

نویسنده: محمود شریفی

مدیر هنری و طراح گرافیک: رضا باباجانی

صفحه آرایی: محمود بازدار

تذهیب جلد: سیده فهیمه کاظمی

ناشر: انتشارات قدس رضوی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۱

شمارگان: ۳۰۰۰

چاپ: مؤسسه فرهنگی قدس

شابک:

نشانی تهیه کننده: مشهد، حرم مطهر، صحن جامع رضوی

ضلع غربی، اداره امور فرهنگی

تلفن: ۰۵۱۱-۲۰۰۲۵۶۷

صندوق پستی: ۳۵۱-۹۱۷۳۵

حق چاپ محفوظ است.

ادب

- ۱ میراث جاودان
- ۲ وظیفه‌ی والدین
- ۳ برترین هدیه
- ۴ محبوب ائمه اطهار علیهم‌السلام
- ۵ همدمی به نام ادب
- ۶ سکوت مؤدب
- ۷ شیطان و ادب
- ۸ مایه‌ی شرافت
- ۹ از نشانه‌های مؤمن
- ۱۰ زینت عقل
- ۱۱ اهمیت علم و ادب
- ۱۲ عوامل آقایی
- ۱۳ حرص ادب
- ۱۴ رمز کمال
- ۱۵ خصلت نیک
- ۱۶ نیاز به ادب
- ۱۷ رابطه‌ی ادب و اخلاق
- ۱۸ جایگاه ادب
- ۱۹ ادب الهی
- ۲۰ ادب در منطق امام حسین علیه‌السلام

مجموعه گل

زیباترین ادب	۲۱
برترین ادب	۲۲
روش مؤدب شدن	۲۳
ادب کردن خویش	۲۴
ادب و جوانمردی	۲۵
پیروی از پروردگار	۲۶
ادب پیامبران <small>علیهم السلام</small>	۲۷
ادب ائمه <small>علیهم السلام</small>	۲۸
ادب در زندگی امام حسن <small>علیه السلام</small>	۲۹
ادب حسنین <small>علیهم السلام</small>	۳۰
ادب فرزندان امام علی <small>علیه السلام</small>	۳۱
ادب در خدمت به مردم	۳۲
ادب امام سجاده <small>علیه السلام</small>	۳۳
ادب در نماز	۳۴
ادب بر سر سفره	۳۵
ادب در عطسه	۳۶
ادب علمی	۳۷
شادی بی ادبانه	۳۸
ادب، همراه با بصیرت	۳۹
جوینده؛ یابنده است	۴۰

پیشگفتار

قدر "مجموعه‌ی گل" مرغ سحر داند و بس...

کلام خاندان عصمت و طهارت علیهم‌السلام چونان آفتابی است که زیستن بشر در ظل انوار آن، رنگی آسمانی می‌گیرد و طعمی الهی می‌یابد. پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام، روشنگران طریق سعادتند و با هدایت‌های آن بزرگواران، گام‌های موفقیت و سعادت را در زمینه‌های مختلف زندگی می‌توان برداشت.

"مجموعه‌ی گل" عنوان کلی کتب احادیث موضوعی است که به همت محققان و نویسندگان دینی گرد آمده است و در هر کدام از آن به موضوعی خاص پرداخته شده که زوایای مختلف آن از منظر دین مورد مذاقه قرار گرفته است.

در این مجموعه سعی شده است کاربردی‌ترین موضوعات و مباحثی که نیاز بیشتر جامعه است ارائه شود. همچنین تلاش شده تا احادیثی مطرح شود که از حیث سند متقن باشد.

امید است مجموعه‌ی حاضر، بهانه‌ای شود تا فعالیت‌های گسترده‌ای در نشر آموزه‌های خاندان نور علیهم‌السلام انجام گیرد و جامعه اسلامی سرشار از معارف بلند اهل بیت علیهم‌السلام گردد.

آستان قدس رضوی
معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
اداره‌ی امور فرهنگی

مقدمه

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ * يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ
بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ
لَا تَشْعُرُونَ؛

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! چیزی را بر خدا
و رسولش مقدم نشمرید (و پیشی نگیرید)
و تقوای الهی پیشه کنید که خداوند شنوا و
دانا است. ای کسانی که ایمان آورده‌اید! صدای
خود را فراتر از صدای پیامبر نکنید و در برابر
او بلند سخن نگوئید (و داد و فریاد نکنید)؛
آن‌گونه که بعضی از شما در برابر بعضی
بلند صدا می‌کنند؛ مبدا اعمال شما (به خاطر
بی ادبی‌ها) نابود گردد در حالی که نمی‌دانید!»
(سوره‌ی مبارکه‌ی حجرات، آیات ۱ و ۲)

"ادب" چه واژه‌ی شیرین و دلپذیری است،
چه کلمه‌ی نشاط‌آور و زیبایی است، چه لفظ
دوست‌داشتنی و دلنشینی است؛ کلمه‌ای است

که همه دوست دارند معنی و مفهوم آن را در
همه‌ی رفتار و کردارها شاهد باشند.

شاید هیچ واژه‌ای به اندازه‌ی واژه‌ی ادب، مورد
توافق و خواست انسان‌ها نباشد؛ بطوری‌که
تمامی انسان‌ها با هر دین و مرامی که باشند، از
کوچک و بزرگ، بپسندند و به آن عشق ورزند
و دوست داشته باشند هم خود و هم دیگران به
آن آراسته باشند. آری؛ "ادب" موضوعی است
که همه آرزوی آن را دارند و با تمام وجود به
آن عشق می‌ورزند.

اما چرا این واژه با این‌که این قدر مورد خواست
و علاقه‌ی اقشار مختلف است تا این حد مورد
بی‌مهری قرار گرفته و می‌گیرد؟ در صورتی‌که
اگر در زندگی فردی و اجتماعی حضور جدی
پیدا کند، زندگی را شیرین، زیبا، پُر معنی و
امیدبخش، و انسان را سعادتمند می‌سازد و
در نتیجه‌ی آن، انسان‌ها به هم نزدیک شده و
محبت‌ها و علاقه‌ها چند برابر می‌گردد!

چرا با این همه آثار خوب و فراوان و جایگاه
ارزشمند، کمتر از این موهبت سخن گفته و

کمتر در مورد آن نوشته می‌شود؟

ممکن است رمز تمام این بی‌مهری‌ها این باشد که همه فکر می‌کنند خوبی و جایگاه آن برای همگان روشن و واضح است و سخن‌گفتن و نوشتن در مورد "ادب"، وقت تلف‌کردن و پرداختن به امری بدیهی است و اگر کسی به آن پردازد، توجّهی به او و سخنانش نمی‌شود؛ زیرا همه بر این باورند که ادب خوب است و همه باید در مقابل خالق هستی و مخلوقاتش ادب را پیشه‌ی خود سازند. همچنین شخصیت انسانی انسان به مؤدّب بودن او سفارش می‌کند و علاوه بر این، خالق جهان و همه‌ی انسان‌ها آن را برای انسان شایسته و لازم می‌دانند.

اما باید پذیرفت و باور کرد که سخن‌گفتن و نوشتن در مورد "ادب"، اگرچه برای یادآوری و بیان جوانب و موارد مختلف آن و اهمیت ویژه‌اش در شیرین کردن زندگی دنیوی و اخروی، مناسب بلکه ضروری است. به‌ویژه آن‌که در ضمن آیات قرآن و سخنان اهل بیت علیهم‌السلام ابعاد و نمونه‌های تازه و زیبایی از معنی و مفهوم ادب اسلامی بیان

شده است.

از این رو برای استفاده بیشتر، از فرهنگ غنی اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام چهل درّ گران بها را برگزیده ایم. امید آن که بتوانیم آن ها را فرا گرفته و در زندگی فردی و اجتماعی، به خوبی پیاده کنیم، خود و جامعه را به سوی جامعه‌ای پر از محبت و صفا و صمیمت سوق داده و زندگی ایده‌آل و خداپسندانه‌ای داشته باشیم!

محمود شریفی

میراث جاودان

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

إِنَّ خَيْرَ مَاوَرَّثَ الْآبَاءُ لِأَبْنَائِهِمُ الْآدَبُ
لَا الْمَالُ فَإِنَّ الْمَالَ يَذْهَبُ وَالْآدَبُ يَبْقَى.

بهترین چیزی که پدران برای فرزندان خود به ارث می‌گذارند، ادب است نه مال؛ زیرا مال از بین می‌رود و ادب باقی می‌ماند.

۲

وظیفه‌ی والدین

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

أَكْرَمُوا أَوْلَادَكُمْ وَ أَحْسِنُوا أَدَبَهُمْ يُغْفَرَ لَكُمْ.

فرزندان خود را احترام کنید و آنان را نیکو ادب کنید؛ تا آمرزیده شوید.

جامع الأخبار، ص ۳۹۳ و مکارم الاخلاق، ص ۲۲۲

برترین هدیه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدَهُ أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ.

هیچ پدری هدیه‌ای بهتر از ادبِ نیکو به فرزندش نداده است.

محبوب ائمه اطهار علیهم السلام

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

إِنَّا لَنُحِبُّ مَنْ شِيعَتِنَا مَنْ كَانَ عَاقِلًا، فَهَيْمًا،
فَقِيهًا، حَلِيمًا، أَدِيبًا، مُدَارِيًا، صَبُورًا، صَدُوقًا.

ما از شیعیان خود، کسی را دوست داریم که
عادل، فهمیده، آگاه، بردبار، با ادب، سازگار،
صبور و راستگو باشد.

همدمی به نام ادب

رُویَ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام، أَوْصَى وَلَدَهُ الْحَسَنَ، فَقَالَ:

يَا بُنَيَّ، إِحْرِزْ حَظَّكَ مِنَ الْآدَابِ وَفَرِّغْ لَهُ
قَلْبَكَ، فَإِنَّهُ أَعْظَمُ مِنْ أَنْ تُخَالِطَهُ دَنَسٌ، وَ
اعْلَمْ أَنَّكَ إِنْ أَعُوذْتَ غَنَيْتَ بِهِ، وَإِنْ إِغْتَرَبْتَ
كَانَ لَكَ الصَّاحِبُ الَّذِي لَا وَحْشَةَ مَعَهُ.

امیرمؤمنان علیه السلام در وصیتی به فرزندش امام
حسن علیه السلام فرمود: پسر من! بهره‌ات را از ادب غنیمت
بدار و قلب خود را برای آن آزاد گردان! زیرا قلب
بالاتر از این است که به آلودگی بیامیزی؛ و بدان که
اگر کمبودی داشته باشی، به وسیله‌ی ادب بی‌نیاز
می‌شوی و اگر غریب و تنها باشی ادب، دوست
و همراه تو خواهد بود که با وجود آن وحشتی
نخواهد بود.

٦

سکوت مؤدب

قَالَ الْبَاقِرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

صَمْتُ الْأَدِيبِ عِنْدَ اللَّهِ أَفْضَلُ مِنْ تَسْبِيحِ
الْجَاهِلِ.

سکوت انسان باادب در درگاه الهی برتر از
تسبیح گفتن نادان است.

شیطان و ادب

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَطْمَعُ فِي عَالَمِ بَغَيْرِ أَدَبٍ،
أَكْثَرَ مِنْ طَمَعِهِ فِي عَالَمِ بِأَدَبٍ، فَتَأَدَّبُوا وَ
الْأَفَاتِنُّمُ أَعْرَابُ.

طمع شیطان در دانشمند بی ادب، بیشتر است
از طمع او در دانشمند مؤدب؛ بنابراین مؤدب
شوید؛ وگرنه از بادیه نشینان خواهید بود.

مایه‌ی شرافت

قَالَ عَلِيُّ ؓ:

أَلَدَبُ يُغْنِي عَنِ الْحَسَبِ.

ادب، انسان را از حَسَب و نَسَب بی‌نیاز می‌کند.
(یعنی خودش مایه‌ی شرافت است).

اعلام‌الدین، ص ۸۴

از نشانه‌های مؤمن

قَالَ عَلِيٌّ ع:

الْمُؤْمِنُ يَكُونُ صَادِقًا فِي الدُّنْيَا... وَ حَرَكَتُهُ
بِالْأَدَبِ وَ كَلَامُهُ بِالنَّصِيحَةِ وَ مَوْعِظَتُهُ
بِالرَّفْقِ، لَا يَخَافُ إِلَّا اللَّهَ.

مؤمن در دنیا صادق است، حرکت او مؤدبانه،
سخنش همراه با خیرخواهی و پندش نرم و
آرام است و از کسی جز خدا نمی‌ترسد.

١٠

زينت عقل

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— ...حُسْنُ الْأَدَبِ زِينَةُ الْعُقْلِ.

— ادب نيكو، زينت عقل است.

اهمیت علم و ادب

قَالَ عَلِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

يَا مُؤْمِنُ إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ وَالْأَدَبَ تَمَنُّ نَفْسِكَ فَاجْتَهِدْ فِي تَعَلُّمِهِمَا فَمَا يَزِيدُ مِنْ عِلْمِكَ وَ أَدَبِكَ يَزِيدُ فِي ثَمَنِكَ وَ قَدْرِكَ فَإِنَّ بِالْعِلْمِ تَهْتَدِي إِلَى رَبِّكَ وَ بِالْأَدَبِ تُحَسِّنُ خِدْمَةَ رَبِّكَ وَ بِالْأَدَبِ الْخِدْمَةُ يَسْتَوْجِبُ الْعِبَادَةَ وَ لَا يَتَنَّبَهُ وَ قُرْبُهُ فَأَقْبَلِ النَّصِيحَةَ كَيْ تَنْجُو مِنَ الْعَذَابِ.

ای مؤمن! علم و ادب، قیمت و بهای توست؛ پس در به دست آوردن آن‌ها تلاش کن! هر چه علم و ادب تو زیادتر گردد؛ ارزش و عظمت تو بیشتر می‌شود. توسط علم و آگاهی به سوی خدا راهنمایی می‌شوی و به واسطه‌ی ادب، بهتر می‌توانی در خدمت پروردگارت قرار گیری. بنده، به واسطه‌ی ادب خدمت می‌تواند ولایت و قرب الهی را به دست آورد؛ پس نصیحت را بپذیر تا از عذاب الهی نجات یابی!

عوامل آقایی

— قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

— اَرْبَعُ خِصَالٍ يَسْوَدُ بِهَا الْمَرْءُ؛ الْعِفَّةُ وَالْأَدَبُ
وَالْجُودُ وَالْعَقْلُ.

— چهار خصلت است که انسان به واسطه‌ی آن‌ها
آقایی پیدا می‌کند؛ عفت، ادب، سخاوت و خرد.

مَنْ كَلَّفَ بِالْأَدَبِ قَلَّتْ مَسَاوِيهِ.

هر که به ادب حریص باشد، بدی‌های او کم خواهد شد.

رمز کمال

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— الْاَدَبُ كَمَالُ الرَّجُلِ.

— ادب، مایه‌ی کمالِ مرد است.

۱۵ خصلت نیک

— قَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

— الْاَدَبُ اَحْسَنُ سَجِيَّةٍ.

— ادب، نیکوترین اخلاق است.

نیاز به ادب

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— إِنَّ النَّاسَ إِلَىٰ صَالِحِ الْأَدَبِ أَحْوَجُ مِنْهُمْ إِلَىٰ
الْفِضَّةِ وَالذَّهَبِ.

— مردم به ادبِ شایسته، بیش از طلا و نقره
نیازمندند.

۱۷ رابطه‌ی ادب و اخلاق

— قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

— ثَمَرَةُ الْأَدَبِ حُسْنُ الْخُلُقِ.

— میوه‌ی ادب، خوش اخلاقی است.

- عَنْ عَلِيٍّ عليه السلام أَنَّهُ قَالَ فِي وَصِيَّتِهِ لِلْحَسَنِ عليه السلام:
 — الأَدَبُ هُوَ لِقَاحُ العَقْلِ وَ ذَكَاءُ القَلْبِ وَ زِينَةُ اللِّسَانِ
 وَ دَلِيلُ الرَّجُلِ عَلَى مَكَارِمِ الأَخْلَاقِ. وَ مَا الأِنْسَانُ
 لَوْلَا الأَدَبُ إِلاَّ بِهيمَةٌ، لَهِ دَرُّ الأَدَبِ، إِنَّهُ يَسُودُ
 غَيْرَ السَّيِّدِ، فَاطْلُبْهُ وَ اكسِبْهُ تَكْتَسِبَ القَدْرَ وَ المَالَ،
 مَنْ طَلِبَهُ صَالَ بِهِ وَ مَنْ تَرَكَهُ صِيلَ عَلَيْهِ...
 — امام علی عليه السلام در وصیت به امام حسن عليه السلام فرمود:
 ادب، مایه‌ی باروری عقل و تزکیه‌ی قلب و زینت
 زبان و راهنمای انسان به اخلاق پسندیده است.
 اگر ادب، همراه انسان نباشد؛ او بیشتر از چهارپا
 نیست. خداوند به ادب خیر دهد! [ادب] کوچک
 را آقایی می‌بخشد؛ پس در جستجوی ادب باش تا
 شخصیت و ثروت به‌دست آوری! هر کس در پی
 ادب باشد؛ به وسیله‌ی آن چیره می‌شود و کسی
 که آن را رها کند، بر او چیره می‌شوند و حمله
 می‌آورند.

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— الْقُرْآنُ مَادِبَةٌ اللَّهِ فَتَعَلَّمُوا مَادِبَتَهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ،
إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ هُوَ حَبْلُ اللَّهِ، وَهُوَ النُّورُ الْمُبِينُ،
وَالشِّفَاءُ النَّافِعُ فَاقْرَؤْوه ...

— قرآن، مرکز تربیت الهی است؛ پس درحدّ توان،
ادب آن را بیاموزید! این قرآن، ریسمان الهی و
نور نمایان و مایه‌ی شفای مفید است؛ پس آن
را بخوانید! ...

۲۰

ادب در منطق امام حسین علیه السلام

- سُئِلَ الْإِمَامُ الْحُسَيْنُ علیه السلام عَنِ الْأَدَبِ فَقَالَ:
- هُوَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ بَيْتِكَ، فَلَا تَلْقَى أَحَدًا إِلَّا رَأَيْتَ لَهُ الْفَضْلَ عَلَيْكَ.

- از امام حسین علیه السلام سوال شد: ادب چیست؟ امام فرمود:
ادب آن است که وقتی از خانه‌ی خود بیرون
می‌روی، با هیچ‌کس برخورد نکنی؛ جز آن‌که او
را برتر و بهتر از خود بینی!

زیباترین ادب

قَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

أَحْسَنُ الْآدَابِ مَا كَفَّكَ عَنِ الْمَحَارِمِ.

— نیکوترین ادب، آن است که تو را از گناهان باز دارد. (یعنی در مقابل خداوند، مؤدب باشی.)

برترین ادب

— قَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

— أَفْضَلُ الْأَدَبِ أَنْ يَقِفَ الْإِنْسَانُ عِنْدَ حَدِّهِ وَ لَا يَتَعَدَّى قَدْرَهُ.

— برترین ادب، این است که انسان در حدّ و مرز خود بایستد و از اندازه‌ی خویش تجاوز نکند.

روش مؤدب شدن

— قَالَ الْعَسْكَرِيُّ رضی اللہ عنہ:

— كَفَاكَ أَدْبًا لِنَفْسِكَ تَجَنُّبُكَ مَا تَكْرَهُ مِنْ
غَيْرِكَ.

— در ادب تو همین کافی است که از آنچه از
دیگران نمی پسندی، اجتناب کنی.

ادب کردن خویش

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— أَفْضَلُ الْأَدَبِ مَا بَدَأْتَ بِهِ نَفْسَكَ.

— بهترین ادب، آن است که از خودت شروع کنی.
(یعنی ابتدا با خودت مؤدبانه رفتار کنی.)

۲۵ ادب و جوانمردی

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— أَفْضَلُ الْأَدَبِ حِفْظُ الْمُرُوءَةِ.

— بارزش ترین ادب، حفظ جوانمردی است.

پیروی از پروردگار

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَأْخُذُ بِأَدَبِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ إِذَا وَسِعَ عَلَيْهِ إِتْسَعَ وَإِذَا أَمْسَكَ عَلَيْهِ أَمْسَكَ.

— مؤمن، تربیت شده‌ی خداست؛ هرگاه خداوند به او گشایش دهد، او هم گشاده‌دست می‌شود و توسعه می‌دهد، و هرگاه از او باز گیرد، او هم دست‌نگه می‌دارد. (مراعات کرده و افراط نمی‌کند).

قَالَ السَّجَّادُ عليه السلام:

مَرَضْتُ مَرَضًا شَدِيدًا فَقَالَ لِي أَبِي عليه السلام مَا تَشْتَهِي؟
 فَقُلْتُ: أَشْتَهِي أَنْ أَكُونَ مِمَّنْ لَا اقْتَرِحُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي
 مَا يُدْبِرُهُ لِي. فَقَالَ لِي: أَحْسَنْتَ ضَاهَيْتَ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلَ
 صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ حَيْثُ قَالَ جِبْرِئِيلُ عليه السلام هَلْ مِنْ حَاجَةٍ؟
 فَقَالَ: لَا اقْتَرِحُ عَلَى رَبِّي، بَلَى حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ.

بیماری شدیدی پیدا کردم، پدرم فرمود: «چه میل داری؟» گفتم: «میل دارم از جمله کسانی باشم که در مقابل آنچه پروردگارم برای من در نظر گرفته، چیزی را پیشنهاد نکنم». (یعنی به انتخاب او راضی باشم). پدرم فرمود: «آفرین بر تو که شبیه ابراهیم خلیل عليه السلام هستی! هنگامی که جبرئیل عليه السلام (در حالی که او در میان آتش بود) گفت: "چه نیازی داری؟" ابراهیم عليه السلام فرمود: "چیزی به پروردگارم پیشنهاد نمی‌کنم؛ خداوند مرا کفایت می‌کند و بهترین وکیل است".

- عَن أَنَسٍ قَالَ:
- جَاءَتْ جَارِيَةٌ لِلْحَسَنِ عليه السلام بِطَاقِ رِيحَانٍ فَقَالَ لَهَا: أَنْتِ حُرٌّ لِرُوحِهِ اللَّهِ، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ فَقَالَ: أَدَبْنَا اللَّهُ تَعَالَى فَقَالَ: «إِذَا حُيِّئْتُمْ...الآيَةَ» وَ كَانَ أَحْسَنُ مِنْهَا إِعْتَاقُهَا.

- کنیزی شاخه گلی برای امام حسن عليه السلام آورد. آن امام بزرگوار فرمود: «تو در راه خدا آزاد شدی!» گفته شد: «چرا در مقابل یک شاخه گل او را آزاد کردی؟» فرمود: «خداوند این گونه ادب را به ما آموخته است؛ آن جا که فرمود: "هنگامی که به شما هدیه ای داده شد، شما بهتر از آن را هدیه بدهید!" و هدیه ی بهتر، آزادی او بود.»

ادب در زندگی امام حسن علیه السلام

عَنْ الرَّأوِي: رَأَيْتُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ عليهما السلام يَأْكُلُ وَبَيْنَ يَدَيْهِ كَلْبٌ، كُلَّمَا أَكَلَ لُقْمَةً طَرَحَ لِلْكَلبِ مِثْلَهَا فَقُلْتُ لَهُ: يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ أَلَا أُرْجِمُ هَذَا الْكَلْبَ عَنْ طَعَامِكَ؟

قَالَ: دَعَهُ إِنِّي لَا سْتَحْيِي مِنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ أَنْ يَكُونَ دُورُوحَ يَنْظُرُ فِي وَجْهِهِ وَأَنَا أَكُلُ ثُمَّ لَا أُطْعِمُهُ.

راوی گوید: امام حسن علیه السلام را دیدم که غذا می خورد و در مقابلش هم سگی بود. آن امام بزرگوار هر لقمه که میل می فرمود، لقمه ای هم برای آن حیوان می انداخت. گفتم: «ای فرزند رسول خدا! اجازه می فرمایید که این سگ را از غذای شما دور کنم؟» فرمود:

«آن را رها کن! زیرا من از خدا شرم می کنم که جاندارى به صورت من نگاه کند و من بخورم و به آن، غذا ندهم.»

ادب حسنین علیهما السلام

قَالَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

كَانَ الْحَسَنُ فِي حَيَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُونِي
 أَبَا الْحُسَيْنِ وَكَانَ الْحُسَيْنُ يَدْعُونِي أَبَا الْحَسَنِ،
 وَ يَدْعُونَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبَاهُمَا،
 فَلَمَّا تُوَفِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَوَانِي بِأَبِيهِمَا.

امام حسن علیه السلام در زمان حیات رسول خدا صلی الله علیه و آله مرا
 اباالحسین صدا می کرد و امام حسین علیه السلام مرا
 اباالحسن می خواند و آن دو، پیامبر صلی الله علیه و آله را پدر
 خطاب می کردند. هنگامی که رسول خدا صلی الله علیه و آله از
 دنیا رفت، آنان مرا پدر صدا کردند.

ادب فرزندان امام علی علیه السلام

قَالَ الْبَاقِرُ علیه السلام:

مَا تَكَلَّمَ الْحُسَيْنُ علیه السلام بَيْنَ يَدَيِ الْحَسَنِ علیه السلام
إِعْظَامًا لَهُ، وَلَا تَكَلَّمَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَنْفِيَّةِ بَيْنَ
يَدَيِ الْحُسَيْنِ علیه السلام إِعْظَامًا.

امام حسین علیه السلام به احترام امام حسن علیه السلام، در حضور
ایشان لب به سخن نمی‌گشود (در سخن گفتن پیشی
نمی‌گرفت)، همین‌طور برادرش؛ محمد حنفیه نیز
با وجود امام حسین علیه السلام، به احترام ایشان سخن
نمی‌گفت (در سخن گفتن پیشی نمی‌گرفت).

ادب در خدمت به مردم

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

لَقَدْ كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليهما السلام يَمُرُّ عَلَى
الْمَدْرَةِ فِي وَسْطِ الطَّرِيقِ فَيَنْزِلُ عَنْ دَابَّتِهِ
حَتَّى يُنَحِّيَهَا بِيَدِهِ عَنِ الطَّرِيقِ.

امام سجاده عليه السلام هرگاه در بین راه به کلوخی
برمی خورد؛ از مرکب خویش پیاده می شد و با
دستش آن را از راه کنار می زد.

ادب امام سجاده علیه السلام

قال الصادق علیه السلام:

لَقَدْ سَافَرَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ عَلَى رَاحِلَةٍ
عَشْرَ حِجَجٍ مَا قَرَعَهَا بِسَوْطٍ.

امام سجاده علیه السلام ده بار با مرکبی به حج مشرف
شد و هیچ تازیانه‌ای به آن حیوان نزد.

قَالَ [الرَّضَا] رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

سُئِلَ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ فَقِيلَ لَهُ...: مَا أَدَبُ الصَّلَاةِ؟ قَالَ: حُضُورُ الْقَلْبِ، وَ أَفْرَاقُ الْجَوَارِحِ، وَ ذُلُّ الْمَقَامِ بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى وَ يَجْعَلُ الْجَنَّةَ عَنْ يَمِينِهِ وَ النَّارَ يَرَاهَا عَنْ يَسَارِهِ، وَ الصِّرَاطَ بَيْنَ يَدَيْهِ، وَ اللَّهُ أَمَامَهُ.

از بعضی از عالمان آل محمد عَلَيْهِمُ السَّلَامُ؛ یعنی ائمه عَلَيْهِمُ السَّلَامُ سوال شد که ادب نماز چیست؟ فرمود: حضور قلب، فارغ بودن اعضا، خوار و ذلیل ایستادن در مقابل پروردگار بزرگ و این که [نماز گذار] بهشت را در طرف راست و جهنم را در طرف چپ خود ببیند، صراط را در مقابل و خداوند را پیش روی خود در نظر گیرد.

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْوَصِيَّةِ لِعَلِيِّؑ:

— يَا عَلِيُّ، إِثْنَتَا عَشْرَةَ خَصْلَةً يَنْبَغِي لِلْمُسْلِمِ
 أَنْ يَتَعَلَّمَهَا عَلَى الْمَائِدَةِ: أَرْبَعٌ خِصَالٍ مِنْهَا
 فَرِيضَةٌ، وَأَرْبَعٌ مِنْهَا سُنَّةٌ، وَأَرْبَعٌ مِنْهَا آدَبٌ:
 فَاَمَّا الْفَرِيضَةُ: فَالْمَعْرِفَةُ بِمَا يَأْكُلُ، وَالتَّسْمِيَةُ،
 وَالشُّكْرُ، وَالرِّضَى. وَ أَمَّا السُّنَّةُ: فَالْجُلُوسُ
 عَلَى الرَّجْلِ الْيُسْرَى، وَالْأَكْلُ بِثَلَاثِ أَصَابِعٍ،
 وَ أَنْ يَأْكُلَ مِمَّا يَلِيهِ، وَ مَضَّ الْأَصَابِعَ، وَ أَمَّا
 الْآدَبُ: فَتَصْغِيرُ اللَّقْمَةِ، وَ الْمَضْغُ الشَّدِيدُ، وَ
 قَلَّةُ النَّظَرِ فِي وُجُوهِ النَّاسِ وَ غَسْلُ الْيَدَيْنِ.

رسول خدا ﷺ در وصیتی به امام علی علیه السلام فرمود:

ای علی! شایسته است که مسلمان دوازده خصلت را در مورد سفره‌ی غذا بیاموزد که چهار تا از آن‌ها واجب، چهار تا مستحب و چهار تا از ادب است. اما واجبات سفره عبارت است از: شناخت غذا (که از کیست و چگونه به دست آمده)، بردن نام خدا (با بسم الله شروع کردن)، سپاسگزاری و راضی بودن. مستحبات آن عبارتند از: روی پای چپ نشستن، با سه انگشت غذا خوردن، از جلوی خود غذا برداشتن و خوردن و تمیز کردن انگشتان. اما ادب سفره عبارت است از: لقمه را کوچک برداشتن، خوب و زیاد جویدن، کم نگاه کردن به صورت دیگران و شستن دست‌ها.

— قَالَ عَلِيٌّ ع:

— إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ قُولُوا: «يَرْحَمُكُمُ اللَّهُ»،
وَيَقُولُ هُوَ «يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَيَرْحَمُكُمْ»، قَالَ اللَّهُ
تَعَالَى: «وَإِذَا حَيَّيْتُمْ...» الْآيَةَ.

— هنگامی که کسی عطسه کرد، به او بگویید:
«یرحمکم الله؛ خدا شما را مورد لطف و عنایت
قرار دهد!» و او بگوید: «خداوند شما را ببخشد
و مورد لطف قرار دهد!» زیرا خداوند فرمود:
«هنگامی که به شما هدیه‌ای داده شد؛ شما هم
هدیه‌ای بهتر به او [هدیه‌دهنده] بدهید».

— قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

— مَنْ لَهُ أَدَبٌ فَعَلَيْهِ أَنْ يَتَثَبَّتَ فِيمَا يَعْلَمُ، وَ
مِنَ الْوَرَعِ أَنْ لَا يَقُولَ مَا لَا يَعْلَمُ.

— کسی که ادب دارد، باید در معلومات خود تحقیق و کاوش کند و اقتضای ورع و پرهیزگاری این است که آنچه را نمی‌داند، نگوید.

شادی بی ادبانه ۳۸

قَالَ الْعَسْكَرِيُّ رحمته الله:

لَيْسَ مِنَ الْاَدَبِ اِظْهَارُ الْفَرَحِ عِنْدَ الْمَحْزُونِ.

شادمانی کردن نزد اندوهناک، از ادب به دور است.

ادب، همراه با بصیرت

- قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَ أَبُو جَعْفَرٍ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ:
- لَوْ أُتِيَتْ بِشَابٍّ مِنْ شَبَابِ الشَّيْعَةِ لَا يَتَفَقَّهُهُ
لَأَدَّبْتُهُ وَقَالَ: كَانَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام يَقُولُ: تَفَقَّهُوا
وَالْأَفَانَتُمْ أَعْرَابٌ.

- اگر جوانی از جوانان شیعه پیش من آورده شود که دین‌شناس نیست؛ او را ادب خواهم کرد! و امام باقر علیه السلام می‌فرمود: در پی آگاهی و بصیرت باشید؛ وگرنه شما از بادیه‌نشینان خواهید بود!

جوینده؛ یابنده است

عَنْ أَبِي هَاشِمٍ الْجَعْفَرِيِّ قَالَ:

كُنَّا عِنْدَ الرَّضَا ع، فَتَذَاكَرْنَا الْعَقْلَ وَالْأَدَبَ
فَقَالَ: يَا أَبَا هَاشِمٍ الْعَقْلُ حِبَاءٌ مِنَ اللَّهِ وَالْأَدَبُ
كُلْفَةٌ، فَمَنْ تَكَلَّفَ الْأَدَبَ قَدَرَ عَلَيْهِ، وَ مَنْ
تَكَلَّفَ الْعَقْلَ لَمْ يَزِدْ بِذَلِكَ إِلَّا جَهْلًا.

ابوهاشم جعفری می‌گوید: خدمت امام رضا ع بودیم که صحبت از عقل و ادب شد. امام ع فرمود: خرد هدیه‌ای از جانب خداوند است و ادب زحمت است (و به دست آوردنی). پس هر کس در راه ادب زحمت بکشد؛ به آن دست می‌یابد، ولی کسی که در مورد افزایش عقل، خود را به زحمت اندازد؛ جز نادانی چیزی عایدش نمی‌شود.

مجموعه گل

- مؤمن
  - صبر
  - گناه
  - صله‌ی رحم
  - توبه
  - راستگویی
  - سخاوت و انفاق
  - خوف و رجاء
  - ذکر
  - اخلاص
  - توکل
  - دروغ
  - فرزندان
  - نماز
  - حیا
  - ازدواج
  - ادب
  - انتظار فرج
  - غدیر
  - معاشرت
  - حُسن ظن
  - سوء ظن
  - لقمه
  - همنشین
  - جلوه‌ی جلال
  - جلوه‌ی جمال
  - راه و همراه
  - برکت
  - همسایه
  - بلا
  - سکوت و کلام
  - نماز شب
  - حب اهل بیت علیهم السلام
  - معیارها
  - نشاط و غم
  - حُسن خُلق
  - دو گوهر
  - تهذیب
  - ساده‌زیستی
  - کلام وحی
-